

Historia domu - DPS, ul. Nowaczyńskiego 1

2022-07-15

1935 - 1945

Historia powstania Domu Pomocy Społecznej im. św. Brata Alberta sięga roku 1935, kiedy to 10 listopada został położony kamień węgielny pod budowę placówki, która miała być schroniskiem dla osób ubogich. Fundatorem Schroniska był Magistrat Królewskiego Stołecznego Miasta Krakowa. Modernistyczny budynek, został wzniesiony według projektu Czesława Boratyńskiego i Edwarda Kreislera, pracujących w Urzędzie Budownictwa Miejskiego Magistratu.

Schronisko mieściło się w jednopiętrowym budynku głównym wybudowanym na planie prostokąta, do którego od południa przylegały dwa boczne parterowe pawilony. Jego architekturę utrzymano w prostych modernistycznych formach. Najciekawszy wyraz uzyskała elewacja frontowa oraz południowa ściana kaplicy.

Fasadę w środkowej partii pierwszego piętra zaakcentowano wykuszem wspartym na czterech filarach – to rozwiązanie nadało bryle optycznej lekkości, a zarazem przełamało monotonię pozostałych, prostych elewacji. Wykusz ozdobiła płaskorzeźba ze sztucznego kamienia przedstawiająca brata Alberta, którą wykonał Ludwik Puszet.

Na południowej elewacji budynku wykonano cofnięte duże okno o geometrycznych podziałach z betonowych kształtek; nadano im formę kwadratu z rombem oraz kwadratu podzielonego na cztery części, tworzącego krzyż. Detale te były nawiązaniem do podobnych elementów z kościoła Notre – Dame w Le Raincy projektu Augusta Perreta. Na tle okna umieszczono betonowy krzyż. Zaprojektowana w ten sposób fasada z jednej strony stanowi ścianę ołtarzową kaplicy, a z drugiej tworzy swoistego rodzaju mistyczną niemal przestrzeń za sprawą przenikającego do wnętrza strumienia światła. Kaplica otrzymała elegancki purystyczny wystrój dopasowany do przeznaczenia budynku.

Po trzech latach budowy, w lipcu 1938 roku przy udziale ówczesnego Prezydenta Miasta Krakowa Mieczysława Kaplickiego odbyło się uroczyste otwarcie Domu pod nazwą „Przytulisko Brata Alberta”. Dom przy ulicy Zielnej 41 prowadzony przez Zgromadzenie Brata Alberta początkowo przeznaczony był dla bezdomnych i bezrobotnych mężczyzn.

We wrześniu 1939 roku na przylegające do Domu boisko sportowe, na którym stały trzy maszty, Niemcy - przypuszczając, że należą one do radiostacji (w rzeczywistości od lat nieczynnej) - rzucili bomby w wyniku czego uszkodzony został budynek Schroniska.

Po wkroczeniu hitlerowskich wojsk do Krakowa Niemcy zarekwirowali budynek przy ulicy Zielnej, a Braci Albertynów wywieźli do obozu zagłady w Oświęcimiu, gdzie wszyscy zginęli. Natomiast zdolnych do pracy fizycznej mieszkańców przytuliska wywieziono na roboty w głąb Rzeszy; pozostałych rozstrzelano. Zakład zamieniono na niemiecki szpital wojskowy, który później przeniesiono do Śródmieścia.

Pod koniec 1943 roku, na polecenie gubernatora Hansa Franka, wszystkie kobiety chore, stare lub niedołężne zostały wysiedlone z województwa krakowskiego. Otoczyły je opieka siostry Albertynki, które utworzyły dla nich przytułek zlokalizowany w Domu przy ulicy Zielnej 41, który otrzymał nazwę „Dom starców i kalek pod wezwaniem św. Anny”.

Po wyzwoleniu, w 1945 roku Rada Narodowa Krakowa, która subsydiowała placówkę, jako jednostkę opieki społecznej, ustanowiła dla niej nową nazwę: „Zakład dla nieuleczalnie chorych”. W roku 1950 nastąpiło upaństwowienie zakładu, którego dyrektorem została Pani Maria Szyłowa.

1950-1970

W latach 1950 - 1959 główny budynek rozbudowano i podwyższono o jedną kondygnację, przez co częściowo stracił oryginalny wygląd.² Wewnątrz budynku wydzielono osobne pomieszczenia na gabinety lekarskie, świetlicę oraz terapię zajęciową, powstały nowe sale dla mieszkańców. Zwiększono także liczbę osób przebywających w zakładzie ze 180 do 270. Pomimo rozbudowy Domu panowały w nim trudne warunki, gdyż pokoje w większości pozostały kilkunastoosobowe.

W lutym 1960 r. placówkę odwiedził ks. Kardynał Karol Wojtyła. Po odprawieniu mszy w kaplicy Domu ks. Kardynał spotkał się z mieszkańcami.

W 1960 roku pomoc społeczna została połączona z resortem zdrowia, dyrektorem placówki zostaje Pan Stanisław Kalik. W 1963 roku Dom zostaje przemianowany, tym razem na Państwowy Dom Specjalny dla Przewlekłe Chorych. W lipcu 1969 r. następuje zmiana na stanowisku dyrektora, które obejmuje Pani Zofia Potokowa i pełni tę funkcję przez rok.

1970-2000

W lipcu 1970 r. dyrektorem zostaje Pan Józef Kmiecik. Od 1977 roku do 1991 roku Domem kieruje Pani Alicja Bożek.

W latach 70-tych przeprowadzono częściowy remont i modernizację Domu. Dużym sukcesem ówczesnego dyrektora było zaopatrzenie mieszkańek w balkoniki i wózki inwalidzkie. Umożliwiło to organizowanie wyjść do teatru, kina, cyrku oraz spacerów po okolicy i wycieczek m.in. do Zakopanego, Krynicy, Nowego Sącza, Szczawnicy.

Zaczęto rozwijać terapię zajęciową (dziewiarstwo, robótki na drutach, haftowanie, szycie rękawic). Utworzone zostały kółka zainteresowań: sztuki stosowanej i wokalnno-muzyczne, w którym występowały młode pensjonariuszki oraz salowe. Coraz częściej organizowano okazjonalne imprezy takie jak: św. Mikołaj, Andrzejki, Zabawa Noworoczna, Dzień Kobiet.

W 1971 r. Dom po raz kolejny zmienił nazwę na Państwowy Dom Pomocy Społecznej. Najważniejszym wydarzeniem tego roku dla mieszkańców było otrzymanie pierwszego telewizora. W 1972 r. Dom otrzymał kolejny telewizor, którego fundatorem były Zakłady Przemysłu Tytoniowego. Okres do 1989 roku nie był korzystny dla placówki. W tym czasie domy pomocy społecznej podlegały Ministerstwu Zdrowia i Opieki Społecznej. Konsekwencją tego był notoryczny brak środków finansowych. Zasady organizacji przypominały w dużym stopniu funkcjonowanie szpitali, główny nacisk kładziono na usługi

medyczne, mniejszy na terapię i rehabilitację. Zatrudniano przede wszystkim personel medyczny, nie doceniając znaczenia pracowników socjalnych, terapeutów zajęciowych, rehabilitantów ruchowych, co w konsekwencji sprzyjało izolowaniu placówki od naturalnego środowiska.

Na początku lat 90-tych podporządkowano domy pomocy społecznej Ministerstwu Pracy i Polityki Socjalnej. Dzięki zwiększonym nakładom finansowym znacznej poprawie uległy warunki bytowe ich mieszkańców. Coraz częściej dom pomocy społecznej przypomina, ze względu na wyposażenie, dom rodzinny. Aby ułatwić życie mieszkańcom oraz zapewnić szanse na wszechstronną rehabilitację stworzono w domach: kawiarenki, sale rehabilitacyjne, sklepy, ośrodki terapii zajęciowej, sale telewizyjne itp.

29 października 1990 roku uroczystie nadano placówce imię św. Brata Alberta. Było to duże wydarzenie w historii Domu, na uroczystość przybyli przedstawiciele najwyższych władz miasta, dyrektorzy poszczególnych Domów oraz duchowieństwo. Poświęcenia pamiątkowej tablicy dokonał Metropolita Krakowski ks. Kardynał Franciszek Macharski.

W sierpniu 1991 r. dyrektorem zostaje Pani Helena Łażewska. Początek lat 90-tych, to nadrabianie zaległości w zakresie remontów i nowych inwestycji. Na przełomie lat 1992 i 1993 dokonano rozbudowy pawilonów na parterze. Duże wieloosobowe pokoje przebudowano na mniejsze z przedpokojami i łazienkami dostosowanymi dla osób niepełnosprawnych. Zakupiono dębowe łóżka i szafy z Kalwaryjskich Zakładów Mebli Artystycznych. Na uroczyste otwarcie wyremontowanych I i II oddziału przybyli przedstawiciele władz miasta, a poświęcenia dokonał ks. Kardynał Franciszek Macharski.

Istotną inwestycją było zainstalowanie windy osobowej. Do tej pory osoby mieszkające na wyższych kondygnacjach, które nie mogły poruszać się samodzielnie po schodach były znoszone i wynoszone przez personel. Łatwo sobie wyobrazić, jak wielkim było to utrudnieniem. Mieszkańcy bardzo rzadko opuszczali swoje pokoje, a niektórzy nawet przez kilkanaście lat nie wychodzili poza swój oddział. Stopniowo modernizowano również sale na III i IV oddziale. Ściany pomalowano w ciepłe, pastelowe kolory, tak aby wystrój i klimat pokoi był jak najbardziej zbliżony do warunków w środowisku, zadbane też o takie szczegóły jak kolorowa pościel, kwiaty, obrazki na ścianach. Zakupiono podnośniki, łóżka kąpielowe, nowe wózki dla osób niepełnosprawnych.

W tym okresie poszerza się oferta zajęć terapeutycznych, coraz częściej organizowane są imprezy, spotkania okolicznościowe, wyjścia do teatru, filharmonii. Na początku lat 90-ych Zenon Fajfer i studentka anglistyki Katarzyna Bazarnik zakładają teatr aktorów na wózkach ZENKASI, który szybko zyskuje ogromną popularność nie tylko w kraju. Po występie w 1993 r. na festiwalu w Londynie, PFRON postanawia ułatwić prace artystom i przekazuje samochód przystosowany do przewozu osób niepełnosprawnych.

1 stycznia 1999 r. w wyniku reformy administracyjnej nadzór nad placówką przejmuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. W 2002 r. decyzją Wydziału Architektury, Geodezji i Budownictwa Urzędu Miasta Krakowa zmieniona została nazwa ulicy, przy której mieści się placówka, z Zielnej 41 na Adolfa Nowaczyńskiego 1.

2000-2020

Rozporządzeniem Ministra Polityki Społecznej z dnia 19 października 2005 r. w sprawie domów pomocy społecznej został określony obowiązujący standard podstawowych usług świadczonych przez Domy. Aby placówka mogła nadal funkcjonować musiała uzyskać wpis do rejestru domów pomocy społecznej województwa małopolskiego, co było uzależnione od spełnienia standardów określonych w rozporządzeniu. Rozpoczęła się realizacja programu naprawczego, którego głównym celem była poprawa warunków bytowych mieszkańców oraz osiągnięcie wymaganego przepisami wskaźnika zatrudnienia. W 2009 r. po spełnieniu przez Dom wszystkich wymogów formalnych Wojewoda Małopolski decyzją Nr 22/z/2009 z dnia 29.04.2009 r. zezwolił na czas nieokreślony na prowadzenie placówki dla 175 osób przewlekle somatycznie chorych.

W tym okresie Dom przechodzi kolejne remonty, wymieniono starą stolarkę okienną i drzwiową oraz windę do przewozu osób, a przy wejściu do pawilonu żeńskiego wybudowano podjazd dla osób niepełnosprawnych.

W 2006 roku zakupiono drugi samochód przystosowany do przewozu osób niepełnosprawnych Opel Vivaro, co umożliwiło organizowanie wycieczek dla większej liczby mieszkańców.

W 2007 roku po ponad sześćdziesięciu latach posługi mieszkańcom, Dom opuszczają siostry Albertynki. Decyzja władz Zgromadzenia spowodowana była malejącą ilością powołań i koniecznością zapewnienie opieki w placówkach prowadzonych przez Zgromadzenie.

Siostry nieprzerwanie były związane z placówką od 1943 r. Początkowo samodzielnie prowadziły Dom, a po wojnie, gdy zakład został upaństwowiony zostały zatrudnione na stanowiskach pielęgniarek i salowych. W latach późniejszych objęły stanowiska kierownicze na Oddziałach. Fakt, że pracownikami bezpośrednio związanymi z opieką nad mieszkańcami były siostry zakonne miało duże znaczenie, niewątpliwie wpływało to na zachowanie podopiecznych, ich stosunek do religii, obchodzenie świąt katolickich. Również stała obecność sióstr (mieszkały na terenie placówki) dawała mieszkańcom poczucie bezpieczeństwa.

W kwietniu 2009 r. z inicjatywy pracowników, dzięki wsparciu i zaangażowaniu Zastępcy Dyrektora Domu Pani Anny Łuczyńskiej zostaje założone Stowarzyszenie na rzecz Domu Pomocy Społecznej im. św. Brata Alberta w Krakowie oraz osób niepełnosprawnych. Głównym celem Stowarzyszenia jest wspieranie zadań statutowych Domu, a także integracja społeczna i aktywizacja osób niepełnosprawnych.

Od stycznia do grudnia 2010 r. obowiązki dyrektora Domu pełniła Pani Anna Łuczyńska, w tym czasie budynek został dostosowany do obowiązujących przepisów przeciwpożarowych, obudowano klatki schodowe, zamontowano urządzenia do usuwania dymu, zmodernizowano drogi ewakuacyjne. Duży nacisk położono również na podniesienie standardów formalno – organizacyjnych obowiązujących w placówce. Dzięki ujednoliceniu i stworzeniu jasnych uregulowań i procedur podniosła się jakość świadczonej pracy zarówno w sferze administracyjnej jak i opieki nad mieszkańcem.

W okresie od grudnia 2010 r. do lipca 2011 r. obowiązki dyrektora pełni Pani Elżbieta Sieja. W lipcu 2011 r. dyrektorem Domu zostaje Pani Grażyna Dąbroś. Podstawowym celem, jaki postawiła sobie Dyrektor było otwarcie Domu na otoczenie zewnętrzne, aktywizacja mieszkańców oraz zwiększenie wiedzy i umiejętności zatrudnionego personelu poprzez motywowanie i zachęcanie do udziału w specjalistycznych szkoleniach. Przy wyznaczaniu kierunków działań i definiowaniu nowych zadań

szczególnie duży nacisk został położony na holistyczne zaspokojenie potrzeb mieszkańców Domu, zarówno w sferze bytowej, opiekuńczej, jak i wspomagającej. Dzięki staraniom Pani Dyrektor od grudnia 2013 r. Dom uczestniczy w IV edycji projektu „Wsparcie domów pomocy społecznej w oparciu o model duński”, a od sierpnia 2014 r. w projekcie „Pomocna dłoń pod bezpiecznym dachem”. W najbliższym czasie rozpoczniemy udział w projekcie badawczym Uniwersytetu Jagiellońskiego PACE, który dotyczy opieki paliatywnej. (informacje na temat realizowanych przedsięwzięć można znaleźć na stronie Domu w zakładce „Projekty”). Nawiązano ściślejszą współpracę z innymi Domami Pomocy Społecznymi oraz organizacjami społecznymi, również ze Stowarzyszeniem działającym na rzecz placówki, dzięki czemu znacznie poszerzyła się oferta spędzania wolnego czasu dla mieszkańców Domu (fotorelacje z wyjazdów i imprez w zakładce „Aktualności”).

Od 2012 roku trwają intensywne prace remontowe, budynek stopniowo zyskuje nowe, nowoczesne oblicze. W pierwszej kolejności udało się uzyskać środki finansowe na naprawę dachu pawilonu żeńskiego, wyremontowano kaplicę z zakrystią, salę rehabilitacyjną, korytarz na parterze budynku oraz jadalnię, która została oddzielona od świetlicy przesuwaną ścianą.

W następnych latach wyremontowano hol na parterze w budynku głównym, łazienki dla osób niepełnosprawnych oraz pomieszczenie socjalne dla pracowników wraz z pomieszczeniem higieniczno – sanitarnym, pomieszczenie fizykoterapii. Na oddziałach III i IV zmodernizowano instalację przyzywowo – alarmową.

Ponadto, wykonano szereg bieżących remontów, takich jak malowanie ścian, wymiana posadzek w pokojach mieszkańców, oraz w pomieszczeniach pracowniczych. Aktualnie zakończył się kompleksowy remont pawilonu żeńskiego. Nie zapomniano o wyposażeniu pokoi mieszkańców, stare zniszczone meble stopniowo są wymieniane na nowe, niefunkcjonalne, drewniane łóżka zostały zastąpione rehabilitacyjnymi z elektryczną, sterowaną pilotem regulacją, zakupiono nowy sprzęt rehabilitacyjny oraz podnośniki dla osób niepełnosprawnych.

Również na zewnątrz budynku zaszły duże zmiany. Została odnowiona elewacja oraz wyremontowane loggie, nawierzchnię wokół budynku wyłożono płytkami gresowymi oraz kostką betonową, a stare, asfaltowe alejki wybrukowano betonową kostką. W ogrodzie otaczającym Dom wykonano cięcia pielęgnacyjne drzew, dosadzono krzewy ozdobne i byliny.

Opracowali:
Monika Walczak
Maciej Bażela

Poniżej zamieszczamy w/w opracowanie w formie pliku PDF, ilustrowane zdjęciami.

[Opracowanie ilustrowane zdjęciami](#)